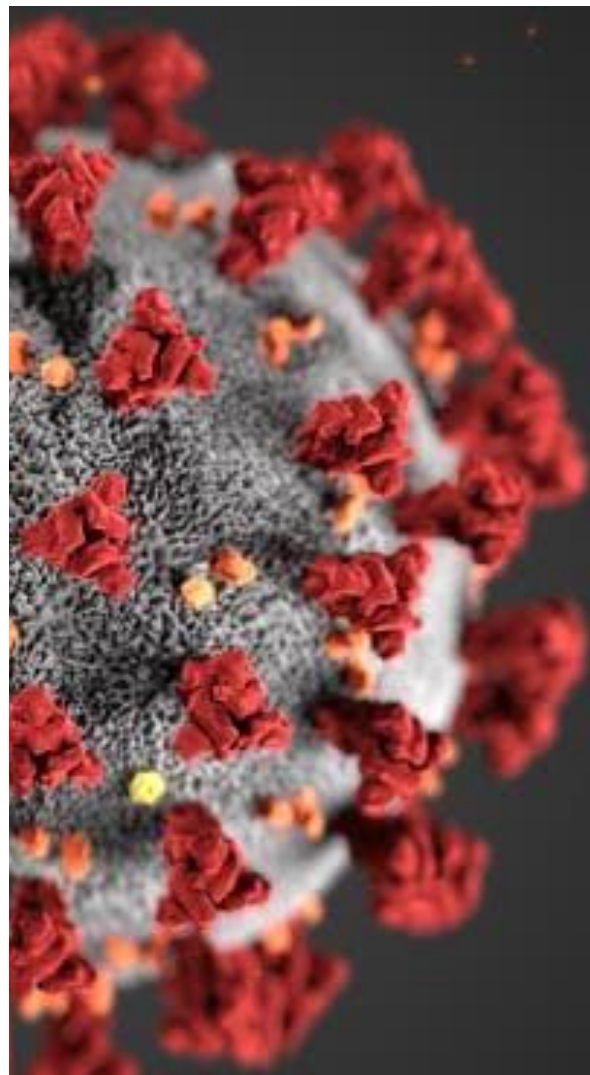

Covid-19

Kubler-Ross

White paper

Wouter Samyn
Partner
wouter@indiville.be
+32(0)494 084697
@woutersamyn

**INDI
ville**

make a difference

Methodologie

De resultaten die besproken worden in deze paper zijn gebaseerd op een online onderzoek bij 1957 Belgen van 18 jaar of ouder met behulp van een gestructureerde vragenlijst van 5 minuten. De maximale steekproeffout bedraagt +-2,10%.

Het onderzoek werd uitgevoerd in 3 golven:

- tussen 15/07/2020 en 30/07/2020: Voor de afschaffing van de bubbel van 15 (N=884)
- tussen 03/08/2020 en 08/08/2020: Tijdens een **stijgend** aantal besmettingen (N=532)
- tussen 19/08/2020 en 23/08/2020: Tijdens een **dalend** aantal besmettingen (N=539)

Voor het online onderzoek werd het B-pact panel ingeschakeld.

De resultaten werden gewogen naar de Belgische bevolking en zijn representatief voor de bevolking naar leeftijd, geslacht en regio.

Kübler-Ross verwerkingsmodel

De hele wereld werd in snelheid gepakt door het COVID-19 virus. Gehele samenlevingen sloten zich op, mensen konden hun naasten en vrienden niet meer vastnemen. Kortom, een gedwongen verandering over nacht, voor praktisch iedereen. Dat dit een psychologische shock teweeg brengt op individueel en maatschappelijk vlak moeten we aan niemand uitleggen, iedereen heeft deze shock meegemaakt. Deze crisis is uniek omdat praktisch iedereen er mee in aanraking komt. De psychologische shock en hoe we daar mee omgaan is dit echter niet. Een shock vereist een psychologische verwerking. Sommige mensen kunnen dit vlot, anderen hebben daar heel wat moeite mee.

Het verwerkingsmodel van Kübler-Ross geeft ons een kader om te bekijken hoe mensen met deze crisis omgaan en welke stappen ze doorlopen. De naam zegt u waarschijnlijk niks, maar de stappen zijn heel bekend bij het brede publiek. Vooraleer we deze stappen uitleggen, het is niet zo dat mensen sowieso alle stappen doorlopen. Zoals al gezegd hebben heel wat mensen de shock ook relatief gemakkelijk kunnen verwerken. Het is ook niet zo dat alle stappen in serie worden afgewerkt. Het is perfect mogelijk om terug in de eerste stap te landen nadat je al een heel stuk van de verwerking uitgevoerd hebt. Zeker in deze crisis is de toekomst onzeker. We krijgen dus meerdere shocks te verduren (zoals de shock toen de bubbels opnieuw werden verkleind). Het verwerkingsmodel heeft 5 verschillende stappen:

Ontkenning: Wanneer een grote shock ons treft, grijpen we intuïtief naar het ontkennen van deze shock. Dit heeft de functie om de shock te verzachten. Het niet direct moeten aanvaarden van de realiteit zorgt ervoor dat de shock niet te groot en onoverzienbaar wordt. Tijdens het begin van de crisis, werden dan ook dergelijke zaken gezegd: “het zal bij 1 besmette persoon blijven in België”; over de Chinese lockdown in Wuhan “de kans dat dit in België zal gebeuren is zeer klein”; “Lockdown is niet mogelijk in België”; denk ook aan alle lockdown-feestjes tot middernacht voor de lockdown plus daar nog eens boven alle soorten complot-theorieën. Uiteraard haalt de realiteit ons snel in en gaat de ontkenning over in een zekere boosheid.

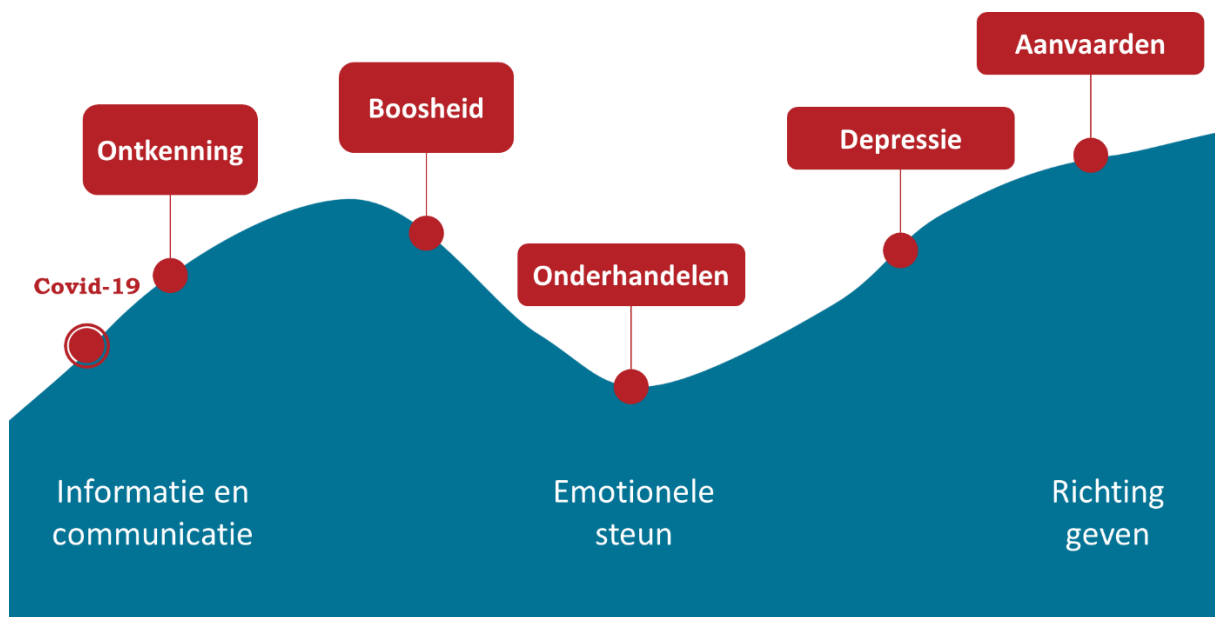
Boosheid: De realiteit hakte er uiteraard heel hard in. Ook België ging in lockdown. Niemand had en heeft controle over COVID-19 en men richt zijn pijlen op externe partijen. Een Chinees labo dat het virus zou ontwikkeld hebben. Herinner u ook de berichten van Chinezen die aangevallen werden op straat. Voor mensen in deze stap, wordt het uiteraard ook snel duidelijk dat deze boosheid heel weinig, zoniet niks, van de situatie oplost. In de volgende stap gaan we onderhandelen met de situatie.

Onderhandelen: Binnen deze crisis worden we als burger ook verwacht om een aantal gedragsregels te volgen. Het is precies met deze gedragsregels dat mensen zijn beginnen onderhandelen. “Is het nu echt zo erg dat ik mijn mondmasker niet aan heb op het openbaar vervoer?”; “Een bubbel van 6 à 8 is ook beheersbaar.”; of mijn favoriet in juni (bubbel van 4): “We tellen de kinderen niet mee!” ...

Op het ogenblik dat we merken dat ook onderhandelen niet werkt komen we uit op een depressieve stap.

Depressie: In deze stap beseffen we dat de situatie niet zal weggaan door alles wat we al hebben geprobeerd in de vorige stappen. De harde realiteit wordt nog eens duidelijk, in de pers komen verhalen naar boven van mensen die betrappt worden op het overtreden van regels, en het wordt heel duidelijk dat de situatie wel eens heel lang zou kunnen blijven duren.

Aanvaarden: uiteindelijk hebben we na de depressie de situatie een plaats gegeven in ons leven. Niet dat de situatie daarmee goed gevonden wordt, maar we hebben de verandering aanvaard en aanvaarden de mogelijke gevolgen of toekomstige veranderingen hiervan.

Figuur 1 Kubler Ross verwerkingsmodel

Op basis van dit model hebben we een beperkt aantal vragen opgesteld om te weten te komen hoe deze verschillende stappen in België zich verhouden. We claimen hier niet dat dit het beste model is om naar de huidige crisis, maar wel dat dit een methode is om te begrijpen hoe mensen deze verandering verwerken.

Afhankelijk van de stappen waar mensen in zitten, is er immers een andere communicatie nodig. Net na de shock is er heel veel nood aan informatie en communicatie, tijdens de stap 'onderhandelen' is er nood aan emotionele steun en op het einde van het verwerkingsproces dient er richting gegeven te worden: "Hoe gaan we nu verder?". Het is net deze vraag naar perspectief die op dit ogenblik heel prangend is vanuit diverse hoeken en dat is gezien het proces dan ook geen toeval.

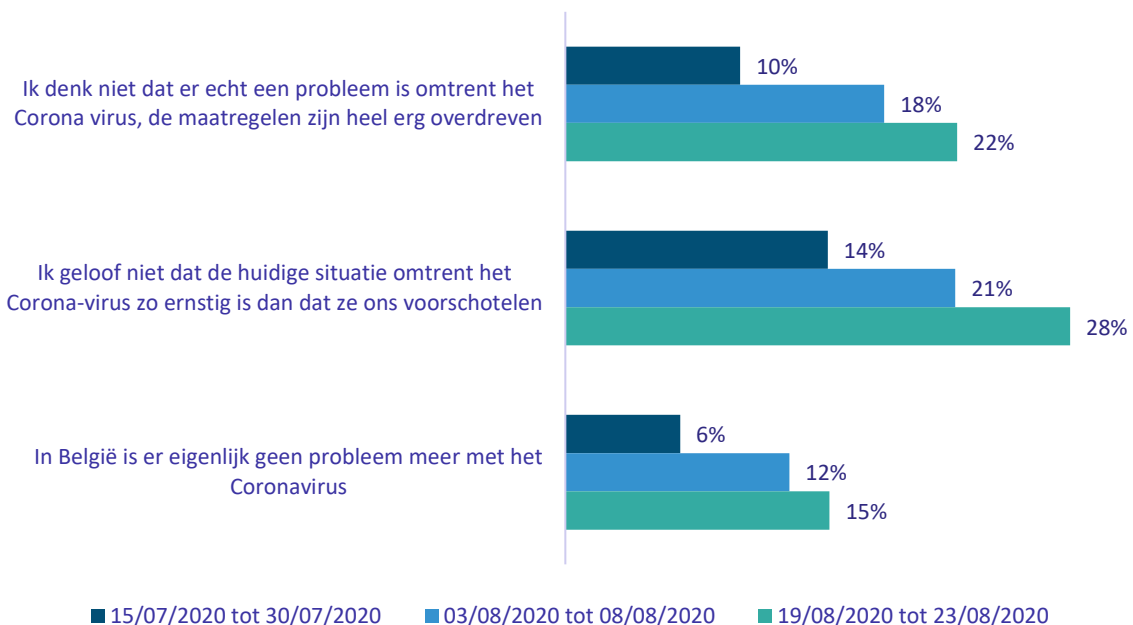
Ontkenning

Over de drie periodes zien we een toename van de ontkenning van de huidige crisis. Voor de verkleining van de bubbels in juli, stelde één op tien dat er niet echt een probleem was, terwijl dit op dit ogenblik 22% is. Zelfs tijdens de stijging van de besmettingscurve begin augustus, stelde 18% dat er geen probleem was.

Het aantal mensen dat niet gelooft dat de situatie zo ernstig is dan dat gemeld wordt, is verdubbeld tijdens de periode van 15 juli tot 23 augustus. Het aantal mensen dat aangeeft dat er geen probleem meer is, is bijna verdrievoudigd.

Een verklaring voor deze stijging, kunnen volgens het model de nieuwe shocks zijn die we te verduren hebben gekregen. Het opnieuw verkleinen van de bubbel, de stijgende besmettingsgraad, het uitblijven van perspectief

... .

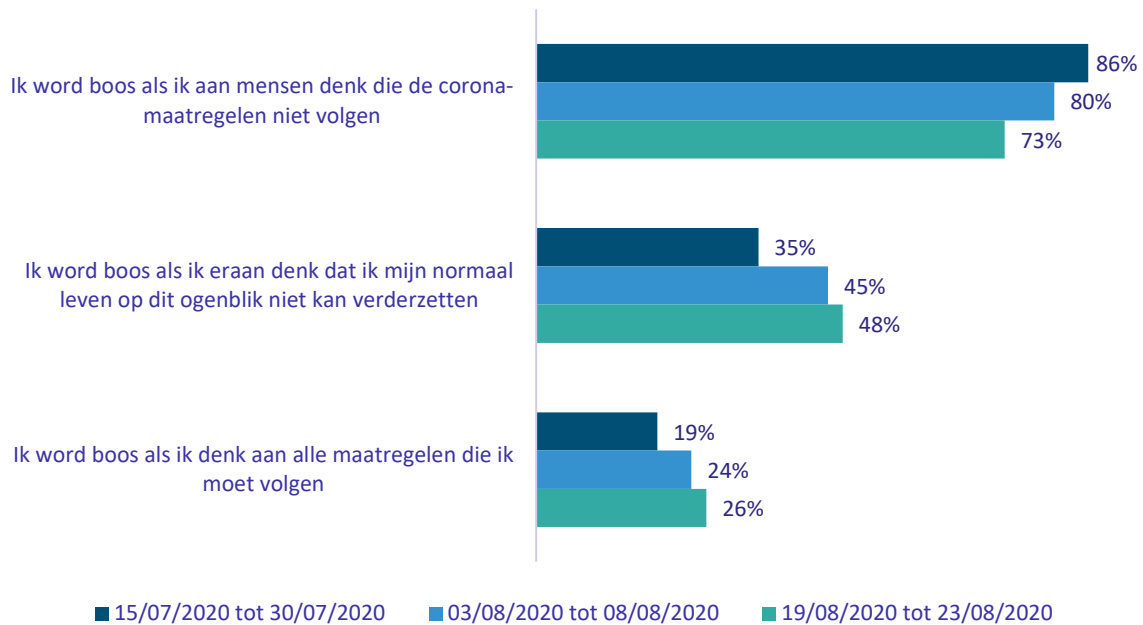

Figuur 2 Ontkenning

Op dit ogenblik zijn het voornamelijk mannen die in deze fase zitten, personen tussen 25 en 40 jaar en deze opinies zijn prominenter in het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Boosheid

In vergelijking met juli worden mensen meer boos over het feit dat we ons normaal leven niet meer kunnen verder zetten (48% / stijging van 13%) en wanneer aan de maatregelen die we moeten volgen, gedacht wordt (26% / stijging van 7%). Minder mensen worden boos op mensen die de maatregelen niet volgen (73% / daling van 13%).

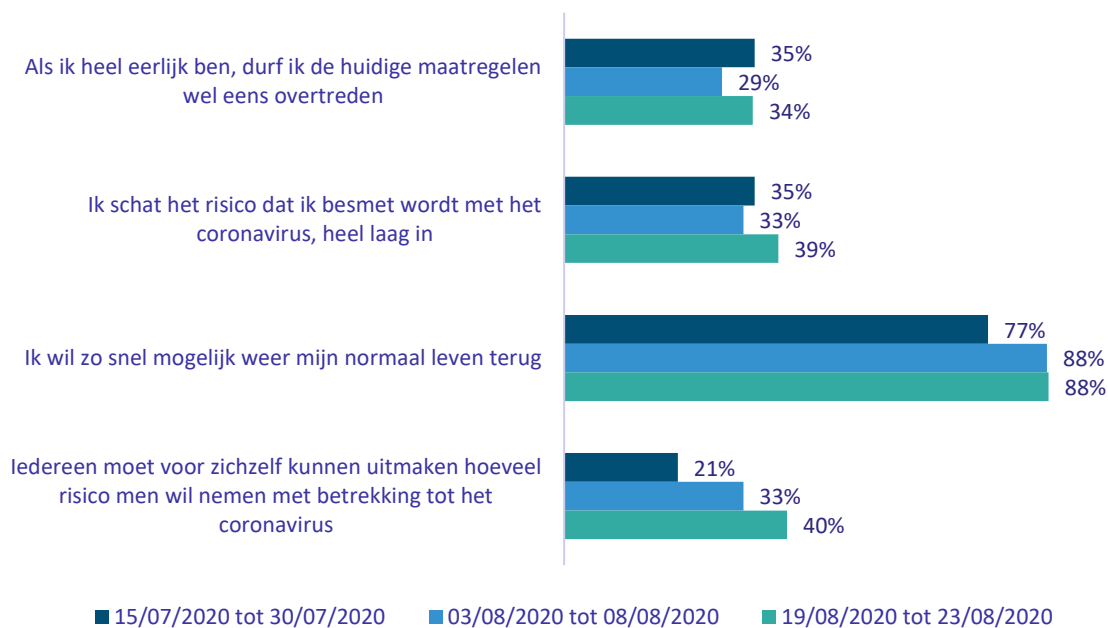
Figuur 3 Boosheid

Er zijn geen grote socio-demografische verschillen op te merken.

Onderhandelen

Ongeveer 1 op 3 van de Belgen geeft aan dat ze de huidige maatregelen wel eens durven overtreden. In augustus schat 39% het risico dat men besmet wordt laag in. Praktisch iedereen wil zijn normaal leven terug (88%).

Ongeveer twee keer zoveel mensen gaan eind augustus akkoord dat iedereen voor zichzelf moet uitmaken hoeveel risico men wil nemen.

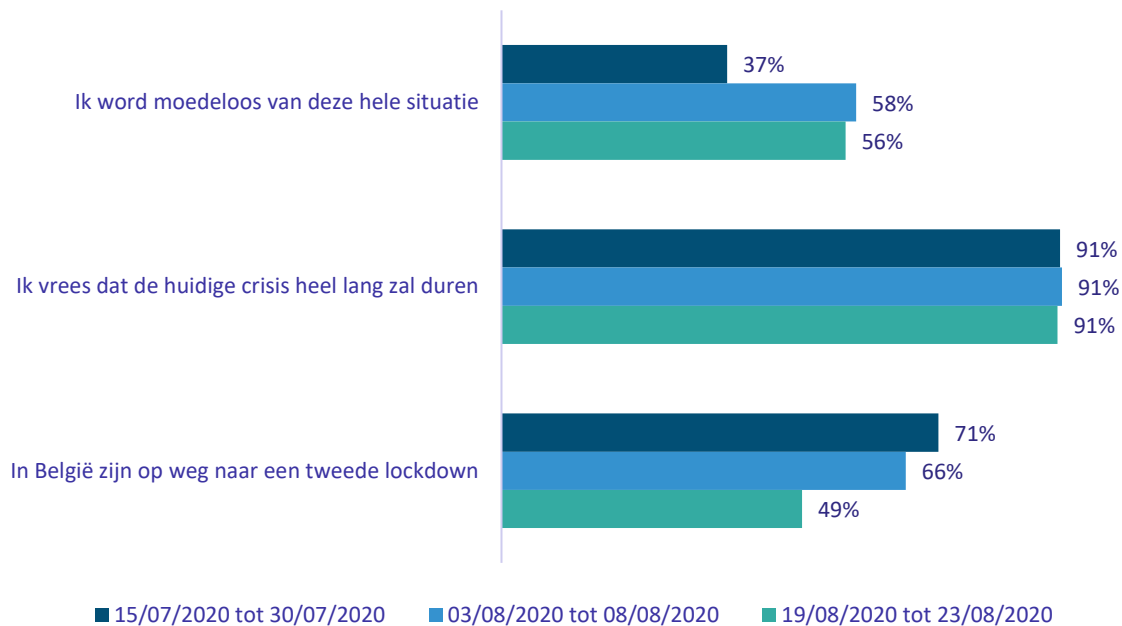
Figuur 4 Onderhandelen

Er zijn geen grote socio-demografische verschillen op te merken.

Depressie

De crisis houdt lang aan, en dat is ook merkbaar in de toegenomen moedeloosheid. Ook mede door het verkleinen van de bubbels is de moedeloosheid gestegen van 37% naar 56%. Praktisch iedereen vreest dat deze crisis lang zal duren.

Terwijl er in juli nog door een grote meerderheid gevreesd werd voor een tweede lockdown is dit percentage eind augustus gezakt naar 49%.

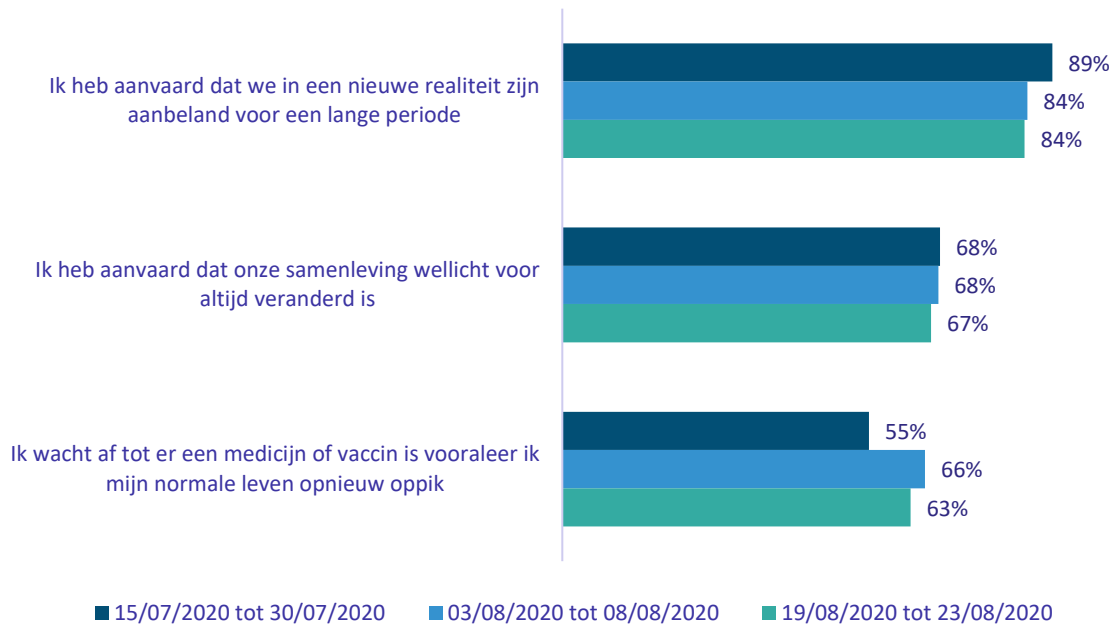

Figuur 5 Depressie

Er zijn geen grote socio-demografische verschillen op te merken.

Aanvaarden

Een meerderheid van de Belgen heeft aanvaard dat we in een nieuwe realiteit zijn aanbeland (84%), hoewel een heleboel mensen nog niet heeft aanvaard dat onze samenleving wellicht voor altijd veranderd is (67%). Er is uiteraard de hoop dat een medicijn of een vaccin alles opnieuw zal normaliseren. Maar wat er ook van zij, we hebben deze situatie met zijn allen meegemaakt en het heeft uiteraard zijn repercussie op hoe we in de toekomst met elkaar zullen omgaan.

Figuur 6 Depressie

Er zijn geen grote socio-demografische verschillen op te merken.

Bespreking

Op basis van de resultaten kunnen we stellen dat de meeste Belgen de huidige situatie hebben aanvaard. Deze aanvaarding is wel onder voorbehoud voor heel wat mensen. Velen wensen nog niet te aanvaarden dat de samenleving wellicht voor altijd veranderd is. Eerlijk gezegd, heb ik dit zelf ook nog niet volledig aanvaard.

Op basis van deze resultaten en het Kübler-Ross model, kunnen we stellen dat het wisselen van de maatregelen alsook de vele extra maatregelen die genomen worden op gemeentelijk of stedelijk niveau geen goede zaak is voor het draagvlak voor de maatregelen bij de bevolking. In principe creëert iedere verstrenging van maatregelen een nieuwe shock en daarmee ook een golf van nieuwe ontkenning en boosheid met een onderhandelen van de regels tot gevolg. Indien maatregelen toch verstrengd moeten worden, zal telkens heel veel informatie en communicatie nodig zijn om uit te leggen of te bewijzen waarom deze maatregelen nodig zijn.

Het bieden van perspectief, hoe moeilijk ook, kan hier soelaas bieden om uit deze schijnbaar vicieuze cirkel te geraken. Het perspectief zorgt er immers voor dat we als mens de realiteit kunnen onder ogen zien en plannen maken voor de toekomst.

INDI ville

COLLECTIEF VOOR
ONDERZOEK EN
ADVIES OVER
MAATSCHAPPIJ,
POLITIEK EN MEDIA

*Anne Borgers | Colin Sanders | Wouter Samyn
Jurgen Minnebo | Jo Steyaert | Robin Lagrou
Stéphanie Busschaert | Lies Maurissen*

